

**ΠΡΕΣΒΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΜΟΣΧΑ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ**

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ

ΕΤΟΥΣ 2023

(ΣΤΟΙΧΕΙΑ 2022)

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΤΑΤΖΙΚΙΣΤΑΝ
ΚΑΙ ΤΙΣ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ & ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ**

Αύγουστος 2023

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΧΩΡΑΣ	4
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	5
2.1. Βασικά Οικονομικά Μεγέθη.....	6
2.2. Εξωτερικό Εμπόριο	7
2.3. Επενδύσεις	7
2.4. Τραπεζικό Σύστημα	10
2.5. Οικονομικές Προβλέψεις 2023	12
2.6. Διεθνής Θέση Τατζικιστάν	12
3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ-ΤΑΤΖΙΚΙΣΤΑΝ	13
3.1. Διμερές Εμπόριο.....	13
4. ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ.....	15

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Την τελευταία δεκαετία, το Τατζικιστάν έχει επιδείξει ισχυρές οικονομικές επιδόσεις, με ρυθμούς ανάπτυξης να ξεπερνούν το 7% κατά μέσο όρο. Η διαρκής οικονομική ανάπτυξη οδήγησε σε βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, με το ποσοστό φτώχειας να μειώνεται από 32 τοις εκατό το 2009 σε 13,4 τοις εκατό το 2022 (με διεθνές όριο φτώχειας 3,65 \$ την ημέρα το 2017 PPP).

Παρά τη σημαντική πρόοδο, το Τατζικιστάν παραμένει ευάλωτο σε εξωτερικούς κραδασμούς λόγω της υψηλής εξάρτησής του από εμβάσματα από μετανάστες εργάτες, τη μη διαφοροποιημένη εθνική οικονομία και εξαγωγική βάση (κυρίως ορυκτά και αγροτικά) και τον υψηλό κίνδυνο κρίσης χρέους. Η εισροή εμβασμάτων από μετανάστες εργάτες αντιστοιχεί σχεδόν στο 1/3 του ΑΕΠ. Επιπλέον, ο ιδιωτικός τομέας είναι μικρός, αντιπροσωπεύοντας μόνο το 15% των συνολικών επενδύσεων, το 30% της βιομηχανικής παραγωγής και περίπου το 13% της επίσημης απασχόλησης. Ενώ το δημόσιο χρέος είναι ανθεκτικό, λόγω των επερχόμενων εξαγορών ευρωομολόγων, ο κίνδυνος κρίσης χρέους παραμένει υψηλός.

Το Τατζικιστάν έχει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης, συμπεριλαμβανομένου ενός νέου και αυξανόμενου πληθυσμού, δυναμικού νερού και υδροηλεκτρικής ενέργειας, γεωργίας και επεξεργασίας τροφίμων, ορυκτών, τουρισμού και πολλά άλλα.

Η κυβέρνηση του Τατζικιστάν έχει θέσει έναν φιλόδοξο στόχο αύξησης των εγχώριων εσόδων κατά 2-3,5 φορές μεταξύ 2016 και 2030, κάτι που θα απαιτήσει ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης βασισμένο σε έναν ζωντανό ιδιωτικό τομέα που έχει κίνητρο να επενδύει και να δημιουργεί θέσεις εργασίας για έναν ταχέως αυξανόμενο πληθυσμό. Μια τέτοια μετάβαση απαιτεί σημαντικές διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με επίκεντρο την αποτελεσματικότητα και τη διαφάνεια του δημόσιου τομέα, συμπεριλαμβανομένου του τομέα των κρατικών επιχειρήσεων, τη βελτίωση του επενδυτικού κλίματος, τη μεταρρύθμιση του ενεργειακού τομέα, την εμπορική συνδεσιμότητα, την πρόσβαση στη χρηματοδότηση και τον αυξημένο ανταγωνισμό, ιδίως στις τηλεπικοινωνίες και τομείς της αεροπορίας. Δεδομένης της υψηλής έκθεσης του Τατζικιστάν στους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής, είναι κρίσιμο να αυξηθεί η περιβαλλοντική ανθεκτικότητα μέσω μέτρων μετριασμού και προσαρμογής.

Η χώρα παρουσιάζει υψηλή ενεργειακή εξάρτηση στον τομέα του φ.α., καθώς εισάγει φ.α. από το γειτονικό Ουζμπεκιστάν. Επίσης, η χώρα αναμένει σημαντικά έσοδα από τα τέλη διαμετακόμισης φ.α. από την επικείμενη γραμμή D, του συστήματος αγωγών Κ.Ασίας-Κίνας, από Τουρκμενιστάν, μέσω Τατζικιστάν-Κιργιζίας (αφορά την προμήθεια της Κίνας, με 25 δις κ.μ., ετησίως, για 30 χρόνια).

1. ΓΕΝΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΧΩΡΑΣ

ΕΚΤΑΣΗ	144.100 τ.χλμ.
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	9,8 εκ.
ΓΛΩΣΣΑ	Τατζικική (περσική διάλεκτος) (ομιλούμενες: ρωσικά, ουζμπέκικα, αγγλικά)
ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ- ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΠΟΛΕΙΣ	Dushanbe -
ΝΟΜΙΣΜΑ	Somoni (€1 = 11,88 TJS 26.08.2023) (\$1 = 10,96 TJS 26.08.2023)

Η κυβέρνηση το 2022 έχει εκπονήσει νέο οικονομικό σχέδιο - «Σχέδιο δράσης για τον μετριασμό/πρόληψη των πιθανών επιπτώσεων και κινδύνων για την εθνική οικονομία», το οποίο αποσκοπεί στη διατήρηση της μακροοικονομικής σταθερότητας (έλεγχος του πληθωρισμού, μετατόπιση συμβάσεων σε εθνικά νομίσματα, δημιουργία λογαριασμών σε ξένες τράπεζες και διασφάλιση της σταθερότητας του τραπεζικού τομέα), προστασία ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων (αποτροπή αδικαιολόγητων αυξήσεων τιμών και εξασφάλιση επαρκών αποθεμάτων βασικών αγαθών), βελτίωση του επενδυτικού κλίματος (παρουσίαση επενδυτικών ευκαιριών, κατανομή ευνοϊκών πιστώσεων σε εγχώριους παραγωγούς και διευκόλυνση του διεθνούς εμπορίου) και διασφάλιση της αποτελεσματικής και βιώσιμης απόδοσης των κρατικών επιχειρήσεων (μείωση δαπανών μη προτεραιότητας, βελτίωση της δημοσιοποίησης χρηματοοικονομικών στοιχείων και διασφάλιση της έγκαιρης εκπλήρωσης των υποχρεώσεων των κρατικών ιδρυμάτων έναντι του κρατικού προϋπολογισμού).¹

Έχουν πραγματοποιηθεί σημαντικές μεταρρυθμίσεις στο φορολογικό σύστημα. Σημαντικές τροποποιήσεις στον φορολογικό κώδικα τέθηκαν σε εφαρμογή στα τέλη του 2021 με σκοπό την αποδυνάμωση των κινήτρων για φοροδιαφυγή, τη μείωση της παρατυπίας και τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης. Ο αριθμός των φόρων μειώθηκε από δέκα σε επτά και γενικά μειώθηκαν οι φορολογικοί συντελεστές. Μειώθηκε ο φόρος εισοδήματος για νομικά πρόσωπα από 23% σε 20% και για φυσικά πρόσωπα από 13% σε 12%. Ο συντελεστής ΦΠΑ μειώθηκε από 18% σε 15% και προγραμματίζονται περαιτέρω μειώσεις: σε 14% το 2023 και 13% το 2027. Ο φόρος κοινωνικής ασφάλισης για τους εργοδότες μειώθηκε από 25% σε 20%.

Οι μεταρρυθμίσεις στο τιμολογιακό σύστημα του ενεργειακού τομέα καθυστερούν. Οι συνολικές καθυστερήσεις είσπραξης φόρων έχουν αυξηθεί σημαντικά (κατά 25% σε ετήσια βάση τον Ιανουάριο-Μάιο 2022), με περισσότερο από το 40% από αυτές να οφείλονται στην Tajiktelekom και σε δύο κρατικούς υδροηλεκτρικούς σταθμούς (Sangtuda, Roghun). Τα μη εισπραχθέντα τιμολόγια ηλεκτρικής ενέργειας αποτελούν σημαντικό εμπόδιο για την περαιτέρω ανάπτυξη του ηλεκτρικού συστήματος της χώρας. Το χρέος της Barqi Tojik (εθνική εταιρεία κοινής ωφελείας του Τατζικιστάν) προς τους αλληλεξαρτώμενους παραγωγούς ηλεκτρικής ενέργειας και το Υπουργείο Οικονομικών εκτιμάται επί του παρόντος σε \$3,1 δις.

Τον Ιούνιο του 2022 το Τατζικιστάν ενέκρινε έναν νέο νόμο για την ισότητα και την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων, που είναι ένα σημαντικό βήμα προς μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς. Το νομοσχέδιο εισάγει νομικούς ορισμούς για τον διαχωρισμό, τις άμεσες και έμμεσες διακρίσεις. Επιπλέον, διορίστηκε Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα (διαμεσολαβητής) για να βοηθήσει στην πρόληψη κάθε μορφής διακρίσεων και στη διασφάλιση της ισότητας.

¹ <https://www.ebrd.com/publications/transition-report-202223-tajikistan>

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Κατά την τελευταία δεκαετία (2011–2021), το Τατζικιστάν σημείωσε ισχυρές οικονομικές επιδόσεις, με μέσο ρυθμό ανάπτυξης άνω του 7%. Η ανάπτυξη μεταφράστηκε σε βελτιωμένο βιοτικό επίπεδο, με το ποσοστό φτώχειας να μειώνεται από 32 % το 2009 σε 14,6 % περίπου το 2021 (στο διεθνές όριο φτώχειας των 3,65 \$ την ημέρα, 2017 PPP). Ωστόσο, το Τατζικιστάν παραμένει η φτωχότερη οικονομία στην περιοχή της Ευρώπης & Κεντρικής Ασίας, με χαμηλό κατά κεφαλήν. Με το νεαρό και ταχέως αναπτυσσόμενο πληθυσμό του, το Τατζικιστάν έχει τεράστιες οικονομικές δυνατότητες. Για να ξεκλειδώσει βασικούς περιορισμούς, η κυβέρνηση πρέπει να επισπεύσει τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση του κράτους δικαίου, την αύξηση της αποτελεσματικότητας και της διαφάνειας του δημόσιου τομέα και την προώθηση της ανάπτυξης του ιδιωτικού τομέα μέσω ενός καλύτερου επενδυτικού κλίματος, εμπορικής συνδεσιμότητας, πρόσβασης στη χρηματοδότηση και πλαισίου ανταγωνισμού, ιδίως στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, της αεροπορίας και της ενέργειας. Θα είναι επίσης κρίσιμο να ενισχυθεί η περιβαλλοντική ανθεκτικότητα και να διασφαλιστούν επαρκείς επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο και καλύτερη προστασία για τα φτωχά νοικοκυριά.

Η οικονομία αναπτύχθηκε κατά 8,0% το 2022 χάρη στην ισχυρή συγκομιδή και την ισχυρή δυναμική στη βιομηχανία, το εμπόριο και τις κατασκευές. Το έλλειμμα του εξωτερικού εμπορίου διευρύνθηκε λόγω της αυξανόμενης εγχώριας ζήτησης. Ο κρατικός προϋπολογισμός συνεχίζει να εκτελείται με πλεόνασμα. Ο πληθωρισμός επιβραδύνθηκε χάρη στην πολιτική της Εθνικής Τράπεζας, καθώς και στη σταθεροποίηση των παγκόσμιων τιμών των καυσίμων και των τροφίμων.

Η αύξηση του ΑΕΠ ανήλθε σε 8,0% σε ετήσια βάση το 2022. Ισχυρά αποτελέσματα για το έτος παρείχαν τομείς της οικονομίας όπως η γεωργία (λόγω υψηλής συγκομιδής), η βιομηχανία, καθώς και το εμπόριο και οι κατασκευές με φόντο την αυξημένη καταναλωτική και επενδυτική δραστηριότητα. Στα τέλη του 2022, η οικονομία άρχισε να δείχνει σημάδια μετάβασης σε πιο μέτρια ανάπτυξη. Ο κύκλος εργασιών του λιανικού εμπορίου αυξήθηκε κατά 6,8% ετησίως τον Δεκέμβριο (μετά από αύξηση 10,7% ετησίως τον Ιανουάριο-Νοέμβριο). Η αύξηση των επενδύσεων σε πάγια στοιχεία κατά μέσο όρο το Νοέμβριο-Δεκέμβριο ήταν κοντά στο μηδέν, ενώ το διάστημα Ιανουαρίου-Οκτωβρίου διαμορφώθηκε σε 14,5% ετησίως. Αναμένουμε ότι η επιβράδυνση της δυναμικής της εγχώριας ζήτησης θα προκαθορίσει την επιβράδυνση της αύξησης του ΑΕΠ της χώρας το 2023 σε περίπου 6,5%.

Το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας συνέχισε να διαμορφώνεται με έλλειμμα, πάνω από το επίπεδο του 2021. Το ποσοστό αυτό ανήλθε σε \$3,0 δις το 2022 (\$2,1 δις το 2021), γεγονός που διευκολύνθηκε από την αύξηση των εισαγωγών κατά 22,8 % σε ετήσια βάση. Καθοριστικοί παράγοντες ήταν η διεύρυνση της εγχώριας ζήτησης στην οικονομία και οι υψηλές τιμές για αγαθά που προμηθεύονταν εκτός Τατζικιστάν - ιδίως ενέργεια και τρόφιμα. Οι εξαγωγές μειώθηκαν κατά 0,4% σε ετήσια βάση στα \$2,1 δις, κυρίως λόγω της μείωσης κατά 40,9% σε ετήσια βάση των προμηθειών πολύτιμων μετάλλων στο εξωτερικό. Ταυτόχρονα, οι εξαγωγές μη πολύτιμων μετάλλων αυξήθηκαν κατά 26,3% ετησίως και ορυκτών προϊόντων (η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει κυρίως τις εξαγωγές συμπυκνωμάτων μεταλλεύματος, τσιμέντου και ηλεκτρικής ενέργειας, κατά 44,3% ετησίως).

Το πλεόνασμα του κρατικού προϋπολογισμού έφτασε τα 1,7 δις somoni τον Ιανουάριο-Νοέμβριο 2022, έχοντας αυξηθεί από 1,0 δις somoni τον Ιανουάριο-Οκτώβριο. Σε αυτό διευκόλυνε η σχετικά αργή εκτέλεση του σκέλους των δαπανών (το πρώτο 11μηνο του 2021 ο προϋπολογισμός εκτελέστηκε κατά 84,1%, το Ιανουάριο-Νοέμβριο του 2022, κατά 77,9%). Πιο αργά έναντι του 2021, τα κεφάλαια δαπανήθηκαν κυρίως για τις ανάγκες του συγκροτήματος καυσίμων και ενέργειας.

Ο πληθωρισμός μειώθηκε τον Δεκέμβριο του 2022 στο 4,2% ετησίως. Τον Νοέμβριο ήταν 4,5% ετησίως. Η επιβράδυνση της αύξησης των τιμών καταναλωτή το δεύτερο εξάμηνο του έτους (τον Ιούνιο και τον Ιούλιο ξεπέρασε το 8,0% ετησίως, έχοντας ξεπεράσει το ανώτατο όριο του διαστήματος στόχου της Εθνικής Τράπεζας) διευκολύνθηκε από το γεγονός ότι τα αγαθά που

εισάγονται από το Τατζικιστάν, όπως τρόφιμα και ενέργεια, μειώθηκαν σε τιμές στις διεθνείς αγορές. Η πολιτική της NBT, η οποία διατήρησε το επιτόκιο αναχρηματοδότησης το 2022 στο εύρος του 13–13,25% ετησίως (σημαντικά υψηλότερο από τον ρυθμό αύξησης των τιμών), ήταν ένας άλλος βασικός παράγοντας για τη μείωση του πληθωρισμού το 2022. Το 2023, η πληθωριστική πίεση κατά το σκηνικό της σταδιακής αποδυνάμωσης του somoni (η σταθμισμένη μέση πραγματική συναλλαγματική ισοτιμία του τατζικικού νομίσματος αυξήθηκε σε επίπεδα που δεν είχαν παρατηρηθεί, για σχεδόν πέντε χρόνια, έως το τέλος του 2022) και μιας αύξησης των τιμών για τις υπηρεσίες για τον πληθυσμό (που ρυθμίζονται σε μεγάλο βαθμό από το κατάστημα), η ανάπτυξη της οποίας το 2022 ήταν περιορισμένη - 1,9% ετησίως τον Δεκέμβριο.²

Στο Τατζικιστάν, ένα πολύ μεγαλύτερο ποσοστό νοικοκυριών αναφέρει ότι έχει τουλάχιστον ένα μέλος που εργάζεται στο εξωτερικό (43% τον Μάρτιο του 2022). Το εισόδημα από εμβάσματα συμπληρώνει την κατανάλωση τροφίμων: το 81% των νοικοκυριών που λαμβάνουν εμβάσματα στο Τατζικιστάν ανέφεραν ότι το χρησιμοποιούν κυρίως για κατανάλωση τροφίμων. Το ποσοστό αυτό είναι 70% στο Καζακιστάν, 49% στο Ουζμπεκιστάν και 46% στη Δημοκρατία της Κιργιζίας.

Ο πληθωρισμός υποχωρεί μετά από έγκαιρα μέτρα των αρχών. Η Εθνική Τράπεζα του Τατζικιστάν διατήρησε το βασικό επιτόκιο πολύ πάνω από τον πληθωρισμό το 2021-2022. Το Τατζικιστάν είναι επί του παρόντος η μόνη περιφερειακή οικονομία που διατηρεί τον πληθωρισμό εντός του εύρους στόχου της κεντρικής τράπεζας (4,8%).

Το δημόσιο χρέος της χώρας ανήλθε σε \$3,1 δις, ή 46,3% του ΑΕΠ και, σύμφωνα με τη στρατηγική διαχείρισης του χρέους της κυβέρνησης 2021-2023, θα παραμείνει κάτω από το 60% του ΑΕΠ. Η ισχυρή ανάπτυξη θα συνεχιστεί βραχυπρόθεσμα. Προβλέπεται, ότι το ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 8,0% το 2023. Οι καθοδικοί κίνδυνοι σχετίζονται με πιθανή εξάπλωση βίας από το Αφγανιστάν στο έδαφος του Τατζικιστάν ή/και εκτροχιασμό των περιφερειακών προσπαθειών για σύνδεση της Κεντρικής Ασίας με το Πακιστάν και, νοτιότερα, με την Ινδία και Ιράν.

2.1. Βασικά Οικονομικά Μεγέθη

Βασικά οικονομικά μεγέθη Τατζικιστάν

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Ονομαστικό ΑΕΠ (\$ ΗΠΑ δις)	6,9	7,5	8,1	8,0	8,7	10,47
Μεταβολή ΑΕΠ % (σταθερές τιμές)	7,1	7,6	7,4	4,3	9,2	8,0
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ (\$ ΗΠΑ) (τρέχουσες τιμές)	844	852	893	858	877	1.054
Ανεργία	2,1	0,0	-	-	-	7,8
Πληθωρισμός	6,6	5,3	8,0	9,4	8,0	4,2
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-6,0	-2,7	-2,1	-4,3	-2,0	0,6
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	47,6	46,3	43,1	50,4	46,4	28,5
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών (% ΑΕΠ)	2,1	-5,0	-2,3	4,1	2,8	0,6
Συναλλαγματική Ισοτιμία (τέλους εκάστου έτους) (έναντι \$ ΗΠΑ)	8,82	9,43	9,69	9,95	11,3	10,20 (31.12.2022)

Πηγή: IMF, World Economic Outlook Database 2022

² https://eabr.org/upload/iblock/203/EDB_2023_Monthly-Macroreview_February-1.pdf

2.2. Εξωτερικό Εμπόριο

Το Τατζικιστάν εξάγει κυρίως πολύτιμα μέταλλα, αλουμίνιο, βαμβάκι και ηλεκτρική ενέργεια, εισάγει δε ως επί το πλείστον προϊόντα πετρελαίου, τρόφιμα και μηχανήματα και εξοπλισμό.

Εξωτερικό εμπόριο Τατζικιστάν

	2018	2019	2020	2021	2022
(σε δισ. δολ. ΗΠΑ)					
Εξαγωγές αγαθών	1,07	1,17	1,2	2,0	2,1
Εισαγωγές αγαθών	3,14	3,34	2,7	3,7	5,2
Εμπορικό ισοζύγιο	-2,07	-2,1	-1,5	-1,7	3,1
(σε εκ. δολ. ΗΠΑ)					
Εξαγωγές υπηρεσιών	242,2	242,3	138,5	146,8	137,3
Εισαγωγές υπηρεσιών	457,8	487,8	409,9	531,6	685,3
Ισοζύγιο υπηρεσιών	-215,6	-245,5	-271,4	-384,8	-548,0

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Τατζικιστάν

Το σχεδόν πλήρες πάγωμα των εξαγωγών πολύτιμων μετάλλων και λίθων τον Ιαν-Απρ 2022, οδήγησε σε σημαντική πτώση στο σύνολο των εξαγωγών (-38% σε ετήσια βάση). Ωστόσο, για το α' εξάμηνο του 2022, η βιομηχανική παραγωγή, συμπεριλαμβανομένων των ορυκτών προϊόντων, αυξήθηκε σημαντικά (+17,3% σε ετήσια βάση), ενώ ο τομέας της γεωργίας αυξήθηκε κατά 7,2%. Η ενίσχυση του ρουβλίου και η ζήτηση ρεκόρ της Ρωσίας για μετανάστες εργάτες στήριξαν τη ζήτηση των τ/καταναλωτών, με αποτέλεσμα υψηλότερες εισαγωγές (+25% σε ετήσια βάση) και αύξηση του κύκλου εργασιών λιανικού εμπορίου, κατά 9,3%, σε ετήσια βάση. Το επτάμηνο 2022, το Τατζικιστάν σημείωσε αύξηση 85% στις εισαγωγές από Κίνα, στοιχείο που υποδηλώνει ότι η χώρα λειτουργεί ως μεσάζουσα για παράλληλες εισαγωγές στη Ρωσία. Το σομονί ανέκαμψε σχεδόν πλήρως έναντι του δολαρίου ΗΠΑ και ανατιμήθηκε σημαντικά έναντι του ευρώ, στα προ ουκρανικής κρίσης επίπεδα. Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αυξήθηκαν, κατά 2,5% σε ετήσια βάση, το α' εξάμηνο του 2022.

Στον τομέα των υπηρεσιών, οι τ/εξαγωγές αφορούν τους εξής κλάδους: μεταφορών (επιβατικές, αεροπορικές, εμπορευματικές, σιδηροδρομικές), επεξεργασίας πρώτων υλών και μετάλλων, διαμετακόμισης καυσίμων, ενώ οι τ/εισαγωγές αφορούν τις χρηματοοικονομικές, κατασκευαστικές και των επικοινωνιών.

2.3. Επενδύσεις

Οι δραστηριότητες της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης στο Τατζικιστάν καλύπτουν όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένης της ενέργειας, των υποδομών, του χρηματοπιστωτικού τομέα, του εταιρικού τομέα και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, φθάνοντας τα 696 εκατ. ευρώ μέσω 127 έργων από την έναρξή τους. Η Τράπεζα εστίασε στη σταθεροποίηση και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης στον τραπεζικό τομέα, στην ανάπτυξη ιδιωτικών επιχειρήσεων και αγροτικών επιχειρήσεων, στη βελτίωση της οικονομικής προσιτότητας, της αξιοπιστίας και της ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών και στη βελτίωση της ποιότητας του ενεργειακού εφοδιασμού, της ρύθμισης και της ενεργειακής απόδοσης. Η συγχρηματοδότηση χορηγών και η στενή συνεργασία με άλλα διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είναι το κλειδί για την επιτυχή δέσμευση στη χώρα. Η ΕΤΑΑ επιδιώκει να εμβαθύνει τη συμμετοχή της συνεχίζοντας να χρηματοδοτεί έργα υποδομής και ενέργειας και παρέχοντας περισσότερη υποστήριξη στον ιδιωτικό τομέα, ιδιαίτερα στις ΜΜΕ που προσανατολίζονται προς τις εξαγωγές, είτε άμεσα είτε μέσω τοπικών εμπορικών τραπεζών.

Εισροές Άμεσων Ξένων Επενδύσεων ανά Χώρα Εταίρο						
(χιλ. δολ. ΗΠΑ)						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Σύνολο:	307.030	359.618	364.480	192.747	188.933	478.037
χώρες της ΚΑΚ	66.720	3.414	39.645	15.566	649	28.909
Αζερμπαϊτζάν	0	0	0	0	-	-
Λευκορωσία	0	0	0	0	-	-
Καζακστάν	2.927	3.067	5.461	1.337	227	4.839
Κιργιζιστάν	330	307	1.122	346	422	1.374
Ρωσία	63.463	40	33.062	13.883	-	22.652
Ουζμπεκιστάν	0	0	0	0	-	32
Αρμενία	0	0	0	0	-	12
Χώρες εκτός ΚΑΚ	240.310	356.204	324.836	177.180	188.283	449.129
Αυστρία	0	0	47	0	-	61
Αφγανιστάν	47	0	0	0	-	-
Μεγάλη Βρετανία	7.364	20.879	14.341	1.349	7.719	9.176
Παρθένοι Νήσοι	0	0	9.104	8.226	10.598	3.394
Γερμανία	0	0	479	1.165	204	1.207
Ινδία	0	0	0	707	-	-
Ιράν	10.390	0	1.850	167	28.575	331
Ιταλία	0	0	0	567	-	-
Καναδάς	0	244	240	465	667	383
Κατάρ	0	546	0	0	-	-
Κύπρος	3.881	11.857	1.259	0	-	-
Κίνα	150.557	256.664	258.642	142.103	85.852	377.584
Λετονία	0	0	0	0	-	-
Λουξεμβούργο	2.767	970	1.567	525	4.594	1.359
Ολλανδία	13.528	0	886	0	1.265	318
Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα	29	497	45	0	-	-
Ομάν	36	33	36	0	-	-
Πακιστάν	88	500	6.159	181	112	32
Σιγκαπούρη	730	0	52	50	375	1.339
ΗΠΑ	9.830	13.173	4.483	5.030	608	15.884
Χονγκ Κονγκ (Χονγκ Κονγκ)	6.360	4.200	4.150	3.100	2.450	3.350
Türkiye	3.250	16.908	11.510	5.598	5.000	6.786
Γαλλία	2.436	12.791	3.822	2.859	20.594	22.989
Τσέχος	0	0	0	0	-	-
Ελβετία	29.017	16.942	6.163	5.089	19.670	1.260
Ιαπωνία	0	0	0	0	-	3.474
Ανγκουίλα	-	-	-	-	-	202

Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Τατζικιστάν

Λόγω μιας σειράς δομικών προβλημάτων, η εισροή ξένων επενδύσεων είναι ελάχιστα διαφοροποιημένη, καθιστώντας την οικονομία του Τατζικιστάν εξαρτημένη από έναν μόνο μεγάλο επενδυτή (την Κίνα). Μεγάλοι επενδυτές στην οικονομία του Τατζικιστάν, όπως το Ηνωμένο Βασίλειο, οι ΗΠΑ και το Καζακστάν, έχουν μειώσει τις επενδύσεις τους τα τελευταία χρόνια. Ως εκ τούτου, η χώρα χρειάζεται να δημιουργήσει ένα εξαιρετικά ευνοϊκό περιβάλλον από όλες τις απόψεις για να εξομαλύνει την τρέχουσα κατάσταση.³

³ <https://cabar.asia/en/foreign-investment-in-tajikistan-diversification-needed>

Ο κύριος επενδυτής στην οικονομία του Τατζικιστάν είναι και πιθανότατα θα συνεχίσει να είναι η Κίνα, καθώς το ένα τρίτο της εισροής ξένων επενδύσεων στο Τατζικιστάν το 2010-2021 προήλθε από αυτή τη χώρα. Ο 'μεγάλος γείτονας', διαθέτει χρήματα για διάφορα έργα και εταιρείες που η ίδια υλοποιεί και αγοράζει (δηλαδή, επενδύει στις εταιρείες της στο Τατζικιστάν, ενώ μετατρέπει το Τατζικιστάν σε μακροπρόθεσμο οφειλέτη της).

Η Ρωσία, η οποία βρίσκεται πάντα στην οθόνη του ραντάρ και δηλώνει ότι είναι σχεδόν ο σημαντικότερος επενδυτής στο Τατζικιστάν, χάνει αισθητά έδαφος έναντι της Κίνας. Από το 2014, η Ρωσία χάνει έδαφος στο Τατζικιστάν λόγω των κυρώσεων και της εμπλοκής της στον πόλεμο στην Ουκρανία.

Τέταρτον, αν και η Κιργιζία και το Ουζμπεκιστάν έχουν επίσης ορισμένα προβλήματα που σχετίζονται με τις τοπικές ιδιαιτερότητες του επενδυτικού κλίματος, το Τατζικιστάν πρέπει να μελετήσει την εμπειρία αυτών των χωρών στην προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων προκειμένου να διαφοροποιήσει το χαρτοφυλάκιό του επενδυτών στο μέλλον. Για παράδειγμα, οι ΗΠΑ, η Ιαπωνία, η Νότια Κορέα και η Ινδία ενδέχεται να γίνουν δυνητικοί επενδυτές στην οικονομία του Τατζικιστάν στο μέλλον.

Τέλος, για να διαφοροποιήσει την εισροή επενδύσεων και να προσελκύσει ξένους επενδυτές στη χώρα, το Τατζικιστάν πρέπει να δημιουργήσει ένα ευνοϊκό επενδυτικό περιβάλλον, να περιορίσει τα προγράμματα διαφθοράς στη χώρα και να απλοποιήσει το φορολογικό σύστημα. Διότι η διαχείριση της οικονομίας βασιζόμενη μόνο σε επενδύσεις από μία χώρα, στην περίπτωση μας την Κίνα, μπορεί να οδηγήσει σε εξάρτηση, πολλαπλούς μοχλούς επιρροής και, τελικά, διάφορες αρνητικές συνέπειες.

Προκλήσεις / Διασυνδεσιμότητα στην Ενέργεια

Το Τατζικιστάν συμμετέχει σε δύο κύρια περιφερειακά σχέδια διασυνδέσεων δικτύων μεταφοράς ηλ. ενέργειας (αναμένεται να συμβάλουν στη δημιουργία ολοκληρωμένης περιφερειακής αγοράς): CASA-1000 (C.Asia-S.Asia Renewable Energy Infrastructure construction project for electricity transmission) και CAREC (Central Asia Regional Economic Cooperation program).

Η χώρα παράγει πάνω από 10,7 δισεκατομμύρια kWh ηλεκτρικής ενέργειας. Το τ/Υπ. Ενέργειας και Υδάτινων Πόρων του Τατζικιστάν έλαβε αποτελεσματικά μέτρα σχετικά με την ανάπτυξη, τον εκσυγχρονισμό της ενεργειακής βιομηχανίας και την παγκόσμια πρωτοβουλία του Προέδρου του Τατζικιστάν στον τομέα της παροχής νερού και της προστασίας των παγετώνων, η οποία είναι η πέμπτη παγκόσμια πρωτοβουλία του Τατζικιστάν για θέματα νερού και κλίματος.

Η Κίνα (Ασιατική Τράπεζα Επενδύσεων Υποδομών) διαθέτει 500 εκατομμύρια δολάρια για την κατασκευή του υδροηλεκτρικού σταθμού Rogun. Η κατανομή των κεφαλαίων ανακοινώθηκε από τον Κ/Πρόεδρο της τράπεζας, Jin Liqun, σε συνάντηση στο Πεκίνο με τον Τ/Πρόεδρο, με σημαντικές τις πολλαπλασιαστικές επιδράσεις στη χώρα της Κ.Ασίας.

Ευρασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης: Το Τατζικιστάν είναι η πιο «πράσινη» χώρα στην περιοχή της Ευρασίας. Η χαμηλότερη τιμή όσον αφορά τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα μεταξύ των χωρών της περιοχής, καταγράφηκε στο Τατζικιστάν, σύμφωνα με την έκθεση της Ευρασιατικής Τράπεζας Ανάπτυξης « Eurasia in the Global Green Agenda ». Σημειώνεται ότι στην περιοχή της Ευρασίας, το υψηλότερο ποσοστό εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε τόνους ανά άτομο καταγράφηκε στο Καζακστάν (14,4) και στη Ρωσία (12,1). Οι χαμηλότερες τιμές καταγράφηκαν στην Κιργιζία (1,4) και στο Τατζικιστάν (1,1), λόγω του υψηλού μεριδίου των υδροηλεκτρικών σταθμών στο ενεργειακό μίγμα των χωρών αυτών. Επίσης, στη νέα έκθεση της Ασιατικής Τράπεζας Ανάπτυξης για τις προοπτικές ανάπτυξης της ενέργειας στις χώρες της Κεντρικής Ασίας, του Καυκάσου, της Μογγολίας, του Πακιστάν και της Κίνας, αναφέρεται ότι η υδροηλεκτρική ενέργεια είναι η ραχοκοκαλιά του ενεργειακού συστήματος του Τατζικιστάν, αντιπροσωπεύοντας σχεδόν το 93% της παραγωγής του και περίπου το 90% της εγκατεστημένης ισχύος του. Οι ενεργειακές επενδυτικές ανάγκες του Τατζικιστάν, έως το 2030, εκτιμώνται μεταξύ \$4,7 - \$7,6 δις.

Το Τατζικιστάν αναμένεται να διοχετεύσει 1,6 δις TJS στο πρόγραμμα ΑΠΕ που έχει σχεδιαστεί για την περίοδο 2023-2027. Οι τ/Αρχές σχεδιάζουν να αυξήσουν σημαντικά την παραγωγή ηλ. ενέργειας μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια μέσω της χρήσης ΑΠΕ. Η τ/Κυβέρνηση, την 1η Μαρτίου, 2023 ενέκρινε το πρόγραμμα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας που σχεδιάστηκε για την περίοδο 2023-2027 (δυνατότητες

της ηλιακής, αιολικής, γεωθερμικής και υδροηλεκτρικής ενέργειας). Το πρόγραμμα αναφέρεται σε δυναμικό ανανεώσιμης ενέργειας -δεν περιλαμβάνονται οι μεγάλοι υδροηλεκτρικοί σταθμοί- σε άνω των 35,7 GW. Σύμφωνα με στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας πέρυσι, το 2022, παρήχθησαν 21,4 δις kWh ηλ. ενέργειας.

Το Τατζικιστάν εισέπραξε \$6,8 εκ. από εξαγωγές ηλεκτρικής ενέργειας

Σύμφωνα με έκθεση της Στατιστικής Υπηρεσίας, το Τατζικιστάν εξήγαγε ηλεκτρική ενέργεια αξίας άνω των 6,8 εκατομμυρίων δολαρίων τους πρώτους δύο μήνες του 2023, ποσό που είναι σχεδόν 32% περισσότερο από την ίδια περίοδο του 2022. Σύμφωνα με το «Barki Tojik», το Τατζικιστάν προμηθεύει ηλ. ενέργεια στο Αφγανιστάν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και στο Ουζμπεκιστάν κατά την περίοδο άνοιξης-καλοκαιριού, με βάση τις υφιστάμενες συμφωνίες.

Η IsDB παρέχει \$150 εκ. για την ολοκλήρωση του Roghun HPP. Η Ισλαμική Τράπεζα Ανάπτυξης (ISDB) θα παράσχει 150 εκατομμύρια δολάρια ΗΠΑ στο Τατζικιστάν για την ολοκλήρωση της κατασκευής του υδροηλεκτρικού σταθμού Roghun. Κατά τη συνάντηση με τον Αντιπρόεδρο της IsDB, το Φεβ. 2023, επιτεύχθηκε συμφωνία για την παροχή \$250 εκ. στο Τατζικιστάν, για ναπτυξιακούς σκοπούς, εκ των οποίων, τα \$150 εκ. θα διοχετευθούν για την ολοκλήρωση της κατασκευής του υδροηλεκτρικού σταθμού Roghun.

Υπουργείο Ενέργειας του Τατζικιστάν: η χώρα θα ενταχθεί στο ενιαίο ενεργειακό σύστημα της Κεντρικής Ασίας το 2023. Η διαδικασία σύνδεσης του Τατζικιστάν με το σύστημα ηλεκτρικής ενέργειας της Κεντρικής Ασίας (CAPS), μέσω της γραμμής μεταφοράς ηλ. ενέργειας του Ουζμπεκιστάν, θα ολοκληρωθεί εντός του 2023. Υπενθυμίζεται ότι, το 2018, η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης είχε διαθέσει επιχορήγηση ύψους \$35 εκ. για την επανασύνδεση του ενεργειακού συστήματος του Τατζικιστάν.

Το Τατζικιστάν πέρυσι έλαβε \$106 εκ. από την εξαγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε γειτονικές χώρες, ποσοστό 10,6% περισσότερο από το 2021. Το 2022, η ηλ. ενέργεια φέρεται να αντιπροσώπευσε το 5% των συνολικών εξαγωγών του Τατζικιστάν (+0,5% σε σύγκριση με το 2021).

Προκλήσεις / Διασυνδεσιμότητα στις Μεταφορές

Κινεζική εταιρεία για τη βελτίωση της οδικής υποδομής στο GBAO. Το τ/Υπ. Μεταφορών και η κινεζική εταιρεία China Road and Bridge Corporation (CRBC) κατέληξαν σε συμφωνία για την κατασκευή δρόμων και γεφυρών στην Αυτόνομη Περιοχή Gorno-Badakhshan (GBAO). Η Συμφωνία υπογράφηκε στη Ντουσανμπέ, στο πλαίσιο της 4^{ης} Φάσης του Προγράμματος Περιφερειακών Συνδετηρίων Αξόνων Κεντρικής Ασίας (CARs-4).

Θα κατασκευαστεί σιδηροδρομική σύνδεση μεταξύ Τατζικιστάν και Αφγανιστάν. Ο προϋπολογισμός για την κατασκευή του σιδηροδρομικού τμήματος «J. Balkhi - Jaihun - Nizhny Ryanj», που αναμένεται να συνδέσει το Αφγανιστάν με το Τατζικιστάν, στο πλαίσιο του διαπεριφερειακού σιδηροδρόμου, θα καθοριστεί μετά την εκπόνηση μελέτης σκοπιμότητας. Αυτό ανακοίνωσε ο υπουργός Μεταφορών του Τατζικιστάν Azim O Ιμπροχίμ σε συνέντευξη Τύπου την 1η Φεβρουαρίου. Αυτή τη στιγμή, Νοτιοκορεάτες ειδικοί ασχολούνται με προκαταρκτικές εργασίες. Το μήκος του προτεινόμενου σιδηροδρομικού τμήματος είναι 50 km, ενώ σχεδιάζεται επίσης η κατασκευή γέφυρας στον ποταμό Ryanj. Όλες οι δαπάνες για την ανάπτυξη μελέτης σκοπιμότητας για το τμήμα του Τατζικιστάν θα καλυφθούν από την κυβέρνηση της Νότιας Κορέας.

Το Τατζικιστάν προσχωρεί στη Συμφωνία Ενιαίας Άδειας Διαμετακόμισης TRACECA. Η τ/Κυβέρνηση έδωσε εντολή να εγκρίνει και να υπογράψει τη Συμφωνία για την Ενιαία Άδεια Διαμετακόμισης TRACECA (Μεταφορικός Διάδρομος Ευρώπης-Καύκασου-Ασίας). Η Συμφωνία ρυθμίζει τις διεθνείς οδικές μεταφορές εμπορευμάτων με χρήση της Ενιαίας Άδειας Διαμετακόμισης TRACECA.

2.4. Τραπεζικό Σύστημα⁴

Υπάρχουν 64 πιστωτικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν στη Δημοκρατία του Τατζικιστάν στις 30 Ιουνίου 2023, συμπεριλαμβανομένων 14 παραδοσιακών τραπεζών, 1

⁴ https://nbt.tj/en/banking_system/nadzor.php

ισλαμικής τράπεζας, 1 μη τραπεζικού πιστωτικού ιδρύματος, 19 οργανισμών καταθέσεων μικροπιστώσεων, 3 οργανισμών μικροπιστώσεων και 26 ταμείων μικροπιστώσεων. Εντός της περιόδου από 30 Ιουνίου 2022 έως 30 Ιουνίου 2023 εκδόθηκαν άδειες σε 1 μη τραπεζικό πιστωτικό ίδρυμα (LLC NBCO "VasI") και 3 οργανισμούς καταθέσεων μικροπιστώσεων (LLC MDO "Emin Sarmoya", CJSC MDO "Shukr Moliya" και LLC MDO «Barakat Moliya»). Οι άδειες που είχαν εκδοθεί προηγουμένως στην LLC MDO "VasI" και LLC MDO "Tamvil" ανακλήθηκαν λόγω μετατροπής σε μη τραπεζικό πιστωτικό ίδρυμα και λόγω αναγκαστικής εκκαθάρισης, αντίστοιχα. Να σημειωθεί ότι υπάρχει γραφείο αντιπροσωπείας 1 ξένης τράπεζας (Agricultural Bank of China Limited) που λειτουργεί στο τραπεζικό σύστημα της χώρας.

Επιπλέον, εκτός της επικράτειας της Δημοκρατίας του Τατζικιστάν, η OJSC «Orienbank» έχει γραφεία αντιπροσωπείας στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα (Ντουμπάι), Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας (Λονδίνο), Δημοκρατία της Τουρκίας (Κωνσταντινούπολη), Δημοκρατία της Κορέας (Σεούλ), Δημοκρατία του Ουζμπεκιστάν (Τασκένδη), Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας (Πεκίνο) και SUE SB RT «Amonatbank» έχει γραφείο αντιπροσωπείας στη Ρωσική Ομοσπονδία (Μόσχα). Κατά την ημερομηνία αναφοράς ο αριθμός των διαρθρωτικών μονάδων των πιστωτικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε σύγκριση με τις 30 Ιουνίου 2022 αυξήθηκε κατά 33 μονάδες και διαμορφώθηκε σε 1.881 μονάδες.

Στις 30 Ιουνίου 2023, το σύνολο του ενεργητικού των πιστωτικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων ανήλθε σε 33 537,6 εκατ. TJS και αυξήθηκε κατά 8 339,9 εκατ. TJS ή 33,1% σε σύγκριση με την 30η Ιουνίου 2022, κυρίως λόγω του υπολοίπου του πιστωτικού χαρτοφυλακίου, Λογαριασμός μετρητών και εγγράφων μετρητών και λογαριασμοί εισπρακτέοι από την Εθνική Τράπεζα του Τατζικιστάν. Το συνολικό υπόλοιπο του πιστωτικού χαρτοφυλακίου των πιστωτικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στο τέλος της περιόδου αναφοράς ανήλθε σε 16 146,0 εκατ. TJS. Ο αριθμός αυξήθηκε κατά 3 832,4 εκατ. TJS ή 31,1% σε σύγκριση με την 30η Ιουνίου 2022 κυρίως λόγω των δανείων προς ιδιώτες, τον εμπορικό τομέα και τον τομέα των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Το ποσό των μη εξυπηρετούμενων δανείων (με καθυστέρηση άνω των 30 ημερών) κατά την περίοδο αναφοράς ήταν 1 839,8 εκατ. TJS ή 11,4% του συνολικού πιστωτικού χαρτοφυλακίου του τραπεζικού συστήματος, το οποίο είναι 1,8 ποσοστιαίες μονάδες λιγότερο από τις 30 Ιουνίου 2022.

Οι προβλέψεις για μη εξυπηρετούμενα δάνεια στις 30 Ιουνίου 2023 ανήλθαν σε 1 815,5 εκατ. TJS ή 98,7% του συνόλου των μη εξυπηρετούμενων δανείων, που είναι υψηλότερες κατά 7,3 ποσοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2022.

Οι συνολικές υποχρεώσεις των πιστωτικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά την ημερομηνία αναφοράς ανήλθαν σε 26 525,3 εκατ. TJS και αυξήθηκαν κατά 7 226,6 εκατ. TJS ή 37,4%, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2022, η οποία οφείλεται κυρίως στην αύξηση του ύψους των καταθέσεων.

Ο Δείκτης Τρέχουσας Ρευστότητας των πιστωτικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις 30 Ιουνίου 2023 ήταν 84,46% που υπερέβαινε τις ελάχιστες απαιτήσεις (30%) κατά 54,46 ποσοστιαίες μονάδες. Κατά την ημερομηνία αναφοράς οι συνολικές καταθέσεις των πιστωτικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αυξήθηκαν κατά 5 504,3 εκατ. TJS ή 47,9% σε σύγκριση με τις 30 Ιουνίου 2022 και ανήλθαν σε 16 998,8 εκατ. TJS. Το μερίδιο των καταθέσεων σε ξένο νόμισμα των πιστωτικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά την ημερομηνία αναφοράς ήταν 47,7%, το οποίο είναι 6,2 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερο από αυτόν τον δείκτη για τις 30 Ιουνίου 2022.

Το συνολικό κεφάλαιο του ισολογισμού των πιστωτικών ιδρυμάτων αυξήθηκε κατά TJS 1 113,3 εκατ. ή 18,9% σε σύγκριση με το τέλος της 30ης Ιουνίου 2022 κυρίως λόγω καταβολής εγκεκριμένου κεφαλαίου, αποθεματικών για μελλοντικές τραπεζικές εργασίες και κερδών της περασμένης χρήσης και ανήλθε σε 7 012,3 εκατ. TJS. Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας των πιστωτικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις 30 Ιουνίου 2023 ήταν 24,41%, που είναι 12,41 ποσοστιαίες μονάδες υψηλότερος από τις ελάχιστες απαιτήσεις (12%). Τα πιστωτικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στο τέλος Ιουνίου 2023 παρουσίασαν κέρδη 747,4 εκατ. TJS. Η απόδοση περιουσιακών στοιχείων (ROA) και η απόδοση ιδίων κεφαλαίων (ROE) των πιστωτικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις 30 Ιουνίου 2023 ανήλθαν σε 4,5% και 21,3%, αντίστοιχα.

2.5. Οικονομικές Προβλέψεις 2023

Η οικονομία του Τατζικιστάν έχει αποδειχθεί εξαιρετικά ανθεκτική σε δυσμενείς εξωτερικούς κραδασμούς όπως ο Covid-19 και η σύγκρουση Ρωσίας-Ουκρανίας. Η οικονομία αναπτύχθηκε κατά 8% το 2022, κυρίως χάρη στην καταναλωτική ζήτηση που υποστηρίχθηκε από τις εισροές εμβασμάτων. Ο τραπεζικός τομέας ήταν μεταξύ των βασικών δικαιούχων, σημειώνοντας ισχυρή αύξηση στη ρευστότητα και στα κέρδη με βάση τις προμήθειες. Οι τομείς που συνεχίζουν να έχουν ισχυρές επιδόσεις περιλαμβάνουν τη βιομηχανική παραγωγή, τη γεωργία, τις μεταφορές, τη φιλοξενία και το λιανικό εμπόριο. Οι δημοσιονομικοί δείκτες της χώρας το 2022 ήταν επίσης καλοί: το δημοσιονομικό έλλειμμα της κυβέρνησης μειώθηκε στο 1,4% του ΑΕΠ λόγω της ισχυρής αύξησης των εσόδων (αύξηση 23,2% από έτος σε έτος). Ταυτόχρονα, το δημόσιο χρέος προς ΑΕΠ μειώθηκε από 42,5% το 2021 σε 34,6% το 2022. Η ισχυρή αύξηση του ΑΕΠ αναμένεται να συνεχιστεί το 2023 και το 2024, φτάνοντας στο 7,5% και στα δύο χρόνια λόγω της ζήτησης της Ρωσίας για τους εργάτες από το Τατζικιστάν, του ανοίγματος της Κίνας, καθώς και τη συνεχή ανάπτυξη του υδροηλεκτρικού σταθμού Roghun και της υποδομής μεταφορών. Το Πρόγραμμα Υποστήριξης Επιχειρήσεων που εισήχθη πρόσφατα για την περίοδο 2023-2027, σε συνδυασμό με τις μεταρρυθμίσεις στη φορολογική διοίκηση και την έκδοση αδειών κατασκευής, μπορεί να διευκολύνει περαιτέρω τις επενδύσεις και την ανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα. Οι καθοδικοί κίνδυνοι σχετίζονται με την επιδείνωση των εξωτερικών συνθηκών που σχετίζονται με την κατάσταση στο Αφγανιστάν ή την Ρώσο-Ουκρανική σύγκρουση, καθώς και τα προβληματικά σημεία υποδομών (φορτηγά, εγκαταστάσεις αποθήκευσης) που παρεμποδίζουν το εμπόριο.

2.6. Διεθνής Θέση Τατζικιστάν

- Το Τατζικιστάν είναι μέλος της Παγκόσμιας Τράπεζας και της International Development Assistance (IDA) από το 1993.
- Η Συμφωνία Εταιρικής Σχέσης και Συνεργασίας μεταξύ ΕΕ και Τατζικιστάν υπεγράφη στις 14/10/2004. Η εν λόγω Συμφωνία κυρώθηκε από την Ελλάδα την 9^η Ιουλίου 2009.
- Το 2013 προσχώρησε στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου.
- Είναι μέλος της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών
- Αποτελεί το λιγότερο ανεπτυγμένο μέλος της Islamic Development Bank και απολαμβάνει ιδιαίτερα χαμηλότοκων δανείων και χρηματοδοτήσεων.

Συμμετοχή σε Περιφερειακά Φόρα

- Russia – Tajikistan (Ντουσανμπέ - Τατζικιστάν, Σεπτέμβριος 2022),
- Conference on Interaction & Confidence Building Measures in Asia (Ασάνα -Καζακστάν-, Οκτώβριος 2022),
- International Labour Forum (Αγία Πετρούπολη -Ρωσία-, Μάρτιος 2023),
- Russia – Islamic World (Καζάν - Ρωσία, Μάϊος 2023),
- China – C. Asia Summit (Σιαν -Κίνα-, Μάϊος 2023).
- St. Petersburg International Economic Forum (Αγία Πετρούπολη -Ρωσία-, Ιούνιος 2023).

3. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ-ΤΑΤΖΙΚΙΣΤΑΝ

3.1. Διμερές Εμπόριο

Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ο όγκος εμπορίου Ελλάδας-Τατζικιστάν το 2022 ανήλθε σε €580,94 χιλ. έναντι €733,8 χιλ. το 2021 (-26,31%). Το εμπορικό ισοζύγιο παρουσίασε σημαντικό πλεόνασμα υπέρ της χώρας μας, ανερχόμενο σε €+114,35 χιλ., έναντι ελλείμματος €-504,8 χιλ. το 2021.

Ακολουθεί αναλυτικότερη παρουσίαση των ε/εξαγωγών και εισαγωγών:

Εμπόριο Ελλάδας-Τατζικιστάν (2021-2022)			
	2021	2022	2022/2021 (Μεταβολή)
Ελληνικές Εξαγωγές	114.498	347.647	+203,63%
Ελληνικές Εισαγωγές	619.303	233.296	-62,33%
Όγκος Εμπορίου	733.801	580.943	-20,83%
Εμπορικό Ισοζύγιο	-504.805	+114.351	Διαμόρφωση πλεονάσματος έναντι ελλείμματος
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ		[Επεξεργασία Γρφ.ΟΕΥ ΜΟΣΧΑΣ]	Ποσά: Ευρώ

Οι ελληνικές εξαγωγές προς το Τατζικιστάν το 2022 ανήλθαν σε €347,64 χιλ. έναντι €114,50 χιλ. το 2021 (+203,63%).

Η σύνθεση των ελληνικών εξαγωγών προς το Τατζικιστάν, αναλόγως αξίας, είχε ως εξής:

- πέτρες για λάξευση ή την οικοδομική (69,02%),
- εμπιστευτικά προϊόντα (13,05%),
- κουτιά, κιβώτια (10,6%),
- αεραντλίες ή αντλίες κενού (4,82%).

Οι ελληνικές εξαγωγές του 2022, σε ανάλυση 4ψήφιου κωδικού συνδυασμένης ονοματολογίας και κατά φθίνουσα σειρά, είχαν ως εξής:

Σύνθεση Ελληνικών Εξαγωγών προς Τατζικιστάν (11μηνο 2022)				
CN4	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΑΞΙΑ_€	ΠΟΣΟΤ_ΚΓΡ	Συμμετοχή % Σε Αξία
6802'	Πέτρες κατάλληλες για λάξευση ή για την οικοδομική, φυσικές, άλλες από σχιστόλιθο, επεξεργασμένες και τεχνουργήματα από αυτές.	239 938	15 280	69,02%
9955'	λοιπά προϊόντα	45 356	6 130	13,05%
4819'	Κουτιά, κιβώτια, σάκοι, σακίδια, χωνιά και άλλες συσκευασίες από χαρτί, χαρτόνι, χαρτοβάμβακα ή επίπεδες επιφάνειες από ίνες	36 845	20 356	10,60%
8414'	Αεραντλίες ή αντλίες κενού (εκτός των ανυψωτών μειγμάτων αερίων αντλίες γαλακτώματος, καθώς και εκτός από τους ανελκυστήρες και	16 743	135	4,82%
8481'	Ρυθμιστικοί κρουνοί και παρόμοιες συσκευές για άκαμπτους ή εύκαμπτους σωλήνες, ατμολέβητες, δεξαμενές, κάδους ή παρόμοια	4 550	44	1,31%

6805'	Λειαντικές ύλες, φυσικές ή τεχνητές, σε σκόνη ή σε κόκκους, προσαρμοσμένες πάνω σε υπόθεμα από υφαντικές ύλες, χαρτί,	3 114	178	0,90%
6203'	Κουστούμια, σύνολα, σακάκια, παντελόνια μακριά (ό. συμπ. τα παντελόνια μέχρι το γόνατο και παρόμοια παντελόνια), φόρμες με	645	2	0,19%
5209'	Υφάσματα από βαμβάκι, περιεκτικότητας κατά βάρος σε βαμβάκι >= 85%, με βάρος κατά τ.μ. > 200 g	254	1	0,07%
3926'	Τεχνουργήματα από πλαστικές ύλες ή από άλλες ύλες των κλάσεων 3901 έως 3914, π.δ.κ.α.	192	2	0,06%
8467'	Εργαλεία χειρωνακτικού χειρισμού, λειτουργίας με πεπιεσμένο αέρα, υδραυλικής λειτουργίας ή με αυτοδύναμο μη ηλεκτρικό κινητήρα,	8	1	0,00%
6109'	Τι-σερτ και φανελάκια, πλεκτά	2	6	0,00%
	Σύνολα	347.647	42.135	100,00%

Οι μεταβολές σε όρους αξίας των κυριότερων ε/εξαγωγών, περιόδου 2021-2022, ανά κωδικό, ήσαν:

- #8414: Αεραντλίες ή αντλίες κενού (+639,86%),
- #9990: Εμπιστευτικά προϊόντα (-13,53%),
- #6802: Πέτρες κατάλληλες για λάξευση ή την οικοδομική (καταγράφηκαν εξαγωγές το 2022, αλλά όχι το 2021),
- #2515: Μάρμαρα, τραβερτίνες, ασβεστόλιθοι (δεν καταγράφηκαν εξαγωγές το 2022, μόνον το 2021),
- #3004: Φάρμακα (δεν καταγράφηκαν εξαγωγές το 2022, μόνον το 2021).

Οι ελληνικές εισαγωγές από το Τατζικιστάν του 2022, ανήλθαν σε €233,2 χιλ. έναντι €619,3 χιλ. το 2021 (-165,46%) και αφορούσαν μόνον το βαμβάκι (κωδικός 5201). Οι ε/εισαγωγές του 2021 αφορούσαν, αναλόγως συμμετοχής αξίας, το βαμβάκι (95,02%) και τις συσκευές τεχνητού κλίματος (4,98%).

4. ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Υπηρεσία Ενημέρωσης Προεδρίας Τατζικιστάν	www.prezident.tj
Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας	www.met.tj
Υπουργείο Οικονομικών	http://minfin.tj/
Υπουργείο Μεταφορών	http://www.mintrans.tajnet.com/
Υπουργείο Γεωργίας	https://moa.tj/eng
Υπουργείο Εξωτερικών	http://www.mid.tj/
Εθνική Στατιστική Υπηρεσία	http://www.stat.tj/english/home.htm
Υπηρεσία Τελωνείων	https://customs.tj/
Κρατική Επιτροπή Προσέλκυσης Επενδύσεων και Διαχείρισης Κρατικής Περιουσίας	http://tajinvest.tj/en
Οργανισμός Τυποποίησης, Πιστοποίησης και Ελέγχου του Εμπορίου	http://standard.tj/en/
ΕΒΕ Tajikistan	https://tpp.tj
Κεντρική Τράπεζα Τατζικιστάν	https://nbt.tj/en
Ειδήσεις	https://www.tajikistannews.net/